VERSLAG VAN DE STUDIEDAG

RISICO INVASIEVE EXOTEN BIJ SCHELPDIERTRANSPORTEN

28 JANUARI 2011, Yerseke, De Zaete

IMARES Yerseke, 31-1-2011

A.C. Smaal, W. van Broekhoven, J. Capelle, D. van den Ende & E. Hartog

Zie de Produs website www.imares.wur.nl/NL/onderzoek/aquacultuur/Produs/ voor pdf's van de power point presentaties

PROGRAMMA VAN DE STUDIEDAG

RISICO INVASIEVE EXOTEN BIJ SCHELPDIERTRANSPORTEN

VRIJDAG 28 januari, DE ZAETE, YERSEKE

DAGVOORZITTER: A. Smaal - Imares

9:30	ontvangst		
9:45	opening en toelichting op het programma	J van Damme	PO bestuur
10:00	risicoanalyse van invasies via zaadtransporten	J Wijsman	Imares
10:30	Invasieve exoten in Waddenzee en OS	A Gittenberger	Gimares
11:00	pauze		
11:30	Mosselimport: plaag of zegen?	J. Holstein	Vereniging van importeurs
12:00	Praktische oplossingen zuid-noord verzaaien MZI zaad	M v Stralen	MarinX
12:30	Lunch		
13:30	discussie in werkgroepen = Hoe te komen tot duurzame "transportplannen" zuid-noord verzaaien = Zijn zuid-noord verzaaien en zaadimport te combineren en zoja, hoe ?		
15:00	pauze		
15:15	plenaire terugmelding	A. Smaal	
15:45	conclusies en afsluiting	J. van Damme	

Abstracts lezingen

Risico-analyse van introductie van invasieve exoten via schelpdiertransporten

Jeroen Wijsman - IMARES, Yerseke

Er worden regelmatig schelpdieren geïmporteerd uit verschillende landen naar de Nederlandse kustwateren ten behoeve van de schelpdiercultuur. Met de verplaatsing van schelpdieren worden ook allerlei andere organismen getransporteerd die tussen - of aan de schelpdieren vastgehecht zitten. Hierdoor bestaat de kans dat er onbedoeld ongewenste organismen zoals invasieve exoten, ziektes en parasieten worden geïntroduceerd die kunnen leiden tot schadelijke effecten.

Er bestaat veel onduidelijkheid over de risico's van schelpdiertransporten. Daarom is men ook voorzichtig met het verplaatsen van schelpdieren tussen verschillende gebieden. In deze presentatie zal worden uitgelegd wat er wordt verstaan onder invasieve exoten en hoe een invasie tot problemen kan leiden. Er wordt besproken hoe de risico's zijn in te schatten middels een risico analyse. De resultaten hiervan kunnen vervolgens van nut zijn bij het zoeken naar efficiënte en praktische methoden om risico's te beperken.

Er is in het bijzonder behoefte bij de sector om mosselen afkomstig van MZI's in de Oosterschelde te kunnen verplaatsen naar de percelen in de Waddenzee. In de zomer van 2008 en de zomer van 2009 is er een monitoring uitgevoerd in de Oosterschelde waarbij er is gekeken naar de soorten die zijn geassocieerd met de hangcultuur, MZi's en bodemcultuur. Uit deze monitoring is gebleken dat soortensamenstelling verschilt tussen de MZI's en de bodemcultures maar dat er niet minder exoten op zitten.

Kwalitatieve monitoring van invasieve soorten in schelpdier export en importgebieden

Arjen Gittenberger - Gimares

Binnen deze presentatie zullen verschillende monitoringsmethodes behandeld worden samen met hun toepasbaarheid voor het inventariseren van de soortendiversiteit in een gebied. Hierbij wordt een verschil gemaakt tussen inventarisaties die zich richten op alle soorten (waaronder exoten) in een gebied, en inventarisaties die zich specifiek alleen richten op de soorten die bij schelpdieren (mosselen en oesters) voorkomen. Hierbij wordt verder besproken hoe kan worden na gegaan welke soorten ook daadwerkelijk levend met mosselen mee worden vervoerd, en welke soorten zich bijvoorbeeld veel makkelijker via andere vectoren langs de Europese kusten verplaatsen (zoals de pleziervaart). Veel van deze methodes zijn relatief nieuw voor Nederland waardoor ze op dit moment nog veel nieuwe inzichten opleveren over welke soorten exoten waar in Nederland voorkomen. Als voorbeeld hiervan zullen de resultaten van de Waddenzee inventarisatie in 2009 gepresenteerd worden.
Tenslotte zal het punt behandeld worden dat niet elke soort exoot een even grote bedreiging vormt voor bijvoorbeeld de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied. Zo zijn er exoten die geen invasief gedrag vertonen, en exoten die wel invasief gedrag vertonen maar afhankelijk van het importgebied soms wel en soms niet een probleemsoort zijn.

Mosselimport: plaag of zegen?

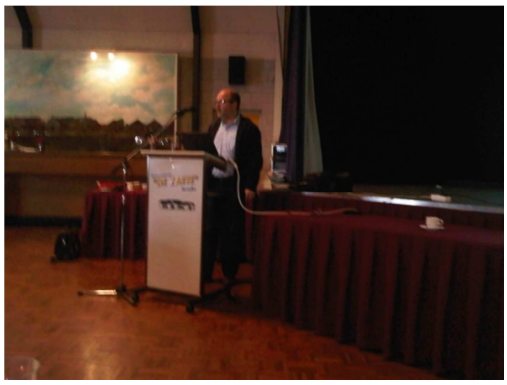
Jaap Holstein – Holstein consultancy

Ik zal wat zeggen aan de hand van een aantal dia's over:
-de internationale vraag naar schelpdieren
-de dalende Europese produktie en de rol van Nederland daarin
-de Europese handel in schelpdieren / mosselen
-de rol van Chili
-de belangrijkste Europese stromen van mosselen
-prijzen
-importen
-geen import: minder handel, dalende aanvoerprijzen
-quarantaine
-schelpdier import monitoring protocol
-resultaten bemonstering
-werkwijze vereniging van importeurs

Praktische oplossingen voor Zuid Noord verzaaien van MZI-zaad

Marnix van Stralen – MarinX

Doel: voorkomen dat exoten meegaan naar het Wad.

Behoefte vissers: zaad tijdelijk te kunnen parkeren i.v.m.:
- herstel van oogst-stress
- voorraadvorming
- afharding tegen krabben vraat die op Wad groot is
- direct verzaaien second best, maar zeker een optie.

Regime met als opties
- handig parkeren zaad
- mitigerende maatregelen tijdens transport

Parkeren zaad in de Oosterschelde, maar waar?

In het vrije (Vuilbaard, Kop Vondelinge?)
- Meest veilig
- Extra ruimtebeslag!
- Inbreuk op draagkracht? > afspraken over te maken

Op percelen
- Minder gedoe over ruimtegebruik
- Maar hoe zit het met risico's? Denk aan uitwisseling tussen percelen, eerder gebruik, etc.
- Wat zit er al aan soorten? Waar?
- Wanneer duiken die op? >> veel soorten in winterhalfjaar (lees bij lage temperatuur) niet aanwezig. Tijdig overbrengen naar Wad.

Meest kansrijk optie nu:
- Gebruik van percelen als parkeerplaats en
- Verzaaien bij temperaturen onder 10º C (nog aan te scherpen).

Stand van zaken
- Loopt nu een bemonstering naar voorkomen soorten op percelen (GIMARES). Wordt verder besproken door Arjan.

Maatregelen tijdens transport: wat, hoe ?

Opgave
- Hoe te voorkomen dat exoten die meegaan niet levend in de Waddenzee terechtkomen.
- Het gaat daarbij om exoten die niet al in de Waddenzee zitten.
- Welke actieve maatregelen zijn mogelijk voor soorten die niet vanzelf al doodgaan
- Behandeling mag niet schadelijk zijn voor milieu
- Idem voor het mosselzaad zelf.

Opties:
- Droogstand / onderdompeling / besproeien / ...
- Zoetwater, Zout
- Chloor
- ....

Eerste experimenten hiernaar, gedaan door Arjan op de ZZ9.
De resultaten.

Wat leert het voorgaande ons?

Welke ideeën zij er over parkeren en behandelen vanuit de sector (praktiserende vissers)
Moet ook praktisch uitvoerbaar en controleerbaar zijn.

Verslag van de werkgroepen

Hoe te komen tot duurzame "transportplannen" zuid-noord verzaaien

Voorzitter Wout vd Berg, rapporteur J Capelle

1 - Zijn de voorgestelde mitigerende maatregelen (oa presentatie Marnix) bedrijfstechnisch mogelijk?

Antw: Ja, in principe wel, hoewel niet altijd wenselijk (bv hogere sterfte bij vroeg zaaien).

Wat is wenselijk?

Goed monitoringsonderzoek om tijdig in te kunnen grijpen, bij geen reden transport doorgang geven. Synchroon met import protocol van meeste andere landen.

2 - Hoe in te vullen, stapsgewijs of in een pakket?

Stapsgewijs opbouwen lijkt meer kans op slagen te hebben op lange termijn, verworvenheden kunnen zo gewonnen worden ipv verloren.

3 - Voordeur-achterdeur: hoe om te gaan met import tov Z-N transport?

1) In ieder geval regels import niet strenger maken dan regels transport
2) Eisen die voor transport gelden moeten ook gelden voor import

Zijn zuid-noord verzaaien en zaadimport te combineren en zoja, hoe ?

Groep Schot-Padmos, rapporteurs E. Hartog/D vd Ende

- Import en Zuid-Noord verzaaien hoeven elkaar niet in de weg te staan:
  - Alles goed uitlichten en bekijken
  - Alle risico's zoveel mogelijk dekken en bekijken
  - Kwaliteitsborging van de methodiek
  - Werkzaam voor sector
  - Eenheid voor schelpdiertransport
  - ➔ **Scherp protocol voor import en Zuid-Noord verzaaiing**

  Naam EXOOT roept teveel reactie op, beleving/interpretatie te intens

Groep Jos van Damme, rapp W v Broekhoven

Zuid-noord

- ➔ Oogst → direct naar Wzee
  OF
- ➔ Oogst → harden → Wzee

    - o Overbrengen
        - ▪ Timing
            - Vanuit exoten: vroeg want broedval voor zijn
            - Vanuit kweek: liever later (moeilijk oogsten; voorjaarsstormen)
        - ▪ Controleerbaarheid
            - Per lading checken of steekproefsgewijs met sancties
    - o Behandelen
        - ▪ Hanteerbaar probleem
    - o Parkeren
        - ▪ Vrije grond
          OF
        - ▪ Eigen percelen
            - Blokken (maar iedereen ok?)
              OF
            - Vrij laten (maar controleerbaarheid)

Combinatie parkeren en behandelen: zoete schone parkeergrond buiten Oschelde

Plenaire slotsessie

Hoofdconclusie van de studiedag luidde dat zowel import als zuid-noord transport mogelijk is zonder onaanvaardbare risico's op insleep van invasieve exoten voor sector en natuur, mits er een eenduidig protocol is voor de monitoring, controle en beheer van schelpdiertransporten en een systeem voor de handhaving van de regels.

In het protocol is aandacht nodig voor maatregelen die getroffen moeten worden indien er potentieel riskante soorten worden aangetroffen; hierbij kan worden gedacht aan quarantainepercelen voor zuid-noord transport, en minimaliseren risico's door in dat deel van het jaar te transporteren, dat het minste risico oplevert.

1/28/2011 studiedag exoten de Zaete						
sprekers						
wijsman	jeroen	imares		groot	floor de	barbé
gittenberger	arjan	gimares		ijsseldijk	kareljan van	ye 82
van stralen	marnix	marinx		vos	ronald de	prins
holstein	jaap	jholsteinc		nieuwenhuize	albert	ye 57-157
smaal	aad	imares		nieuwenhuize		ye 57-157
rapporteurs				geijsen	pieter	roem
vandenende	douwe	imares		otte	cees	bru 14
hartog	eva	imares		vette	jankees	ye 79
broekhoven	wouter van	imares		huissen	paula	po mossel
capelle	jacob	imares		quak	martin	bru 68
werkgroepvoorzitters				steketee	john	ye 170
schot	jan	zz 7		jonge	huub de	th 48
padmos	marinus	bru 8		jonge		th 48
damme	jos van	ye 58		schot	jaap	zz 10
berg	wout van den	bru 6		flikweert	bert	zz 7
deelnemers				schot	arco	zz 9
kouwenhoven	a	eli		schot	serge	zz 9
schermer-voest	w	eli		koning	jan de	bru 2
laros	n	eli		praet	peter	zz 05
overes	moniek	eli		landa	arthur	bru 5
van veen	gj	eli		landa	bart	bru 5
bol	j			dhooge	johnny	ye 30
kamermans	p	imares		dhooge	gerrie	ye 30
broodman	j	pzl		dingemanse	jaco	delisea
korthof	madeleine	gimares		verschuure	jos	ye 20
schrieken	niels	gimares		stee	willie	ye 38
engelberts	a	nioo		praet	robbie	zz 5
wijnhoven	s	nioo		hoogstrate	jeroen	ye 46
boomgaard	jacobine van den	pvis		keijser	leen de	bru 19
				okkerse	wolfer	bru 68
				zoeteweij	peter	ye 161
				verschuren	ger	eli
				stee	jacco van	ye 79
				bal	hans	krijn verwij
				endt	jan van der	ye 1
				zandvoort	nico	pvis